

دانشگاه قم
دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

حمایت‌ها و کمبودهای حقوق کیفری ایران در رابطه با حقوق زنان

استاد راهنما:

دکتر عادل ساریخانی

استاد مشاور:

دکتر ابوالفتح خالقی

نگارنده:

مصطفی محمدعلی قربانی

زمستان ۱۳۸۸

University of Qom
Faculty of Law
Thesis for degree of master of science (MSC)

Title:

A Review of A Review of A Review of A Review of A Review of

Supervisor:
Dr Adel Sarikhani

Advisor:
Dr Abulfatah Khaleqi

By:
Qorbani

۲۰۰۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقديم:

تقدير و شكر:

چکیده:

این پایان‌نامه در رابطه با حمایت‌ها و کمبودهای حقوق کیفری ایران در رابطه با حقوق زنان می‌باشد. از آنجائی که قوانین ما بر گرفته از شریعت مقدس اسلام است در برخی از احکام و به تبع آن در قانون‌ها حمایت‌هایی از زنان نسبت به مردان به عمل آمده است. که این حمایت‌ها ریشه در تفاوت‌هایی دارد که دست تکوین از لحاظ جسمی، روحی و روانی در نهاد هر یک از زن و مرد به ودیعه نهاده است. اما در این بین مقرراتی نیز به چشم می‌خورد که حاکی از تبعیض آمیز بودن این قوانین در خصوص زنان نسبت به حقوق مردان می‌باشد با توجه به این که بسیاری از آیات قرآن دلالت بر تساوی زن و مرد در اصالت و ماهیت دارد و عدالت مبنای حقوق و قواعد حاکم بر احکام مقررات اسلامی است این مشکل چگونه قابل توجیه است. در نوشتن این پایان‌نامه سعی شده با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی ابتدا به توصیف قوانین کیفری و سپس به تحلیل آنها با توجه به منابع فقهی پرداخته شود. از جمله مواردی که در رابطه با حقوق زنان تبعیض آمیز به نظر می‌رسد می‌توان به عدم تناسب سن مسئولیت کیفری بانوان با واقعیت، نابرابری زن و مرد در اجرای حکم قصاص و تبعیض در میزان دیه زنان نسبت به دیه مردان اشاره کرد. در پاسخ باید گفت که در مورد سن مسئولیت کیفری بانوان با بررسی آیات و روایات موجود در این رابطه و نظرات متنوع فقها در این زمینه و براساس مطالعات روان‌شناختی و داده‌های آماری حاکی از این واقعیت است که سن ۹ سال به عنوان سن رشد و مسئولیت کیفری بانوان مطلوب تشخیص داده نشد و پیشنهاد می‌شود که اصلاح گردد. اما در مورد تفاوت در اجرای حکم قصاص در مورد زن و مرد با توجه به تصریح قرآن در این زمینه که نفس را در برابر نفس قرار داده و تساوی هر دو جنس را می‌رساند بهتر است قایل به عدم تفاوت در امر قصاص در مورد زن و مرد شد. در مورد دیه زن نیز همین طور با توجه به اطلاق آیه قرآن کریم و عدم تعرض به نصف بودن دیه زن و ضعف سندی بسیاری از روایات مطروحه در این زمینه بهتر است در این زمینه نیز تجدیدنظر شود و دیه زن و مرد برابر قرار داده شود یا لااقل برای زنانی که سرپرستی خانواده را برعهده دارند دیه کامل در نظر گرفته شود.

کلیدواژه‌ها: حمایت - کمبود - حقوق - زنان - ایران.

Abstract :

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	۱. اهمیت و ضرورت تحقیق
۳	۲. سؤال‌های تحقیق
۳	۳. فرضیه‌های تحقیق
۳	۴. پیشینه‌ی تحقیق
۴	۵. روش تحقیق

فصل اول: کلیات

۶	مبحث اول: پیشینه
۶	گفتار اول: دوران باستان
۶	الف) قوانین ایران باستان
۱۱	ب) زن در قانون حمورابی
۱۱	۱. برخی قوانین مربوط به روابط خانوادگی
۱۲	ج) حقوق زن در مصر قدیم
۱۳	گفتار دوم: دورانهای متأخر و معاصر
۱۳	۱. حقوق زن در دوران اسلامی (جایگاه زن در اسلام)
۱۳	الف) تکامل زن
۱۵	ب) حقوق زن
۱۵	۱) احیاء شخصیت زنان
۱۶	۲) به رسمیت شناختن حق مالکیت زنان
۱۷	۳) تجویز حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی، سیاسی و فرهنگی
۱۹	۴) اعطای حق تعلیم و تربیت
۱۹	ج) آزادی زنان

۲۰	..... د) پرهیز از یکسونگری
۲۲	..... ۲. حقوق زن در دوران معاصر (در نظام حقوقی ایران)
۲۷	..... مبحث دوم: مبانی تفاوت حقوق زن و مرد
۲۹	..... الف) مشترکات تکوینی و تشریحی زن و مرد در قرآن
۳۰	..... ب) تفاوت‌های ساختاری زن و مرد
۳۲	..... ج) ملاک تفاوت‌های تشریحی میان زن و مرد
۳۴	..... د) تساوی یا تشابه؟!.....
۳۶	..... مبحث سوم: مشکلات در حوزه قانونگذاری مربوط به زنان

فصل دوم: حقوق زن در قانون اساسی

۴۰	..... بخش اول: زن در قانون اساسی
۴۲	..... ۱. مقدمه قانون اساسی
۴۴	..... مبحث اول: اصول عمومی قانون اساسی
۴۴	..... ۱. اصل تساوی زن و مرد در قانون اساسی
۴۸	..... ۲. اختلافات و تنگناها در برخورداری زنان از حقوق مساوی
۴۸	..... ۱-۲. نقش اجتهاد در قانون اساسی
۵۱	..... ۲-۲. ضرورت اجتهاد در رابطه با حقوق برابر زنان و مردان
۵۳	..... مبحث دوم: اصول خاصه زنان
۵۴	..... ۱. حدود مشارکت زنان در اداره امور کشور
۵۵	..... ۲. بحثی پیرامون محرومیت زنان از تصدی مقام ریاست جمهوری
۵۶	..... ۱-۲. دیدگاه قانون اساسی
۵۸	..... ۲-۲. مبانی فقهی عدم صلاحیت
۵۸	..... ۱-۲-۲. ماهیت مقام ریاست جمهوری
۶۱	..... ۲-۲-۲. بررسی ادله منع زنان از تصدی امور حکومتی و ریاست دولت
۶۲	..... الف) قرآن کریم
۶۶	..... ب) سنت شریف
۶۸	..... ۱. نقد و بررسی روایات
۷۱	..... ج) اجماع
۷۲	..... د) وجوه استحسانی

۷۳	۱. منافات این مسئولیت بالطبع و سرشت زن
۷۴	۲. زن و ضرورت حجاب و تستر
۷۴	۳. نقد و بررسی وجوه استحسانی
۷۸	۳. زنان و منع تصدی امر قضاء
۷۹	۳-۱. دیدگاه رایج فقیهان در مورد قضاوت زنان
۷۹	الف) فقهای امامیه
۸۲	ب) فقهای اهل سنت
۸۳	۳-۲. بررسی مبانی، ادله و مستندات قول مشهور
۸۳	الف) قرآن کریم
۸۷	ب) سنت
۹۴	ج) اجماع
۹۵	۱. بحثی در تحقق اجماع و اعتبار آن در این مورد
۹۶	۲. نقل نظر نراقی و برخی فقیهان
۹۹	د) وجوه استحسانی
۹۹	۱. نقصان زن وعدم اهلیت او برای قضاوت
۱۰۲	۱-۱. نقد نظریه نقصان و عدم اهلیت
۱۰۴	۲. لزوم مستور بودن و عدم اختلاط با مردان
۱۰۶	۳. سیره
۱۰۷	۴. اصل عدم
۱۰۹	۴-۱. ارزیابی اصل عدم
۱۱۳	۴. زنان و تصدی سایر مشاغل

فصل سوم:

حقوق زن در قانون مجازات اسلامی

۱۳۲	بخش اول: حدود
۱۳۲	گفتار نخست: حمایت کیفری از زنان در باب جرم زنا
۱۳۵	گفتار دوم: حمایت کیفری از زنان در جرم قوادی
۱۳۶	گفتار سوم: حمایت کیفری از زنان در جرم همجنس بازی
۱۳۶	گفتار چهارم: حمایت کیفری از زنان در جرم ارتداد
۱۳۸	گفتار پنجم: عدم تناسب سن مسئولیت کیفری بانوان با واقعیت

۱۳۹	۱. بررسی مفهوم، ماهیت و سن بلوغ دختران
۱۳۹	۱-۱. مفهوم بلوغ
۱۳۹	۱-۱-۱. مفهوم لغوی
۱۴۱	۱-۱-۲. مفهوم اصطلاحی
۱۴۲	۲-۱. ماهیت بلوغ
۱۴۲	۱-۲-۱. طبیعی بودن امر بلوغ
۱۴۳	۲-۲-۱. دفعی یا تدریجی بودن بلوغ
۱۴۵	۲. بررسی سن بلوغ دختران و مستندات آن
۱۴۵	۱-۲. بررسی اقوال فقها
۱۴۵	۱-۱-۲. اتمام نه سال تمام قمری
۱۴۶	۲-۱-۲. اتمام ده سالگی
۱۴۶	۳-۱-۲. اتمام سیزده سالگی
۱۴۶	۴-۱-۲. تفکیک سن بلوغ بر اساس موضوعات مختلف
۱۴۷	۲-۲. بررسی مستندات سن بلوغ دختران
۱۴۷	۱-۲-۲. قرآن کریم
۱۴۸	۲-۲-۲. روایات
۱۴۸	۱-۲-۲-۲. احادیث شریف نبوی
۱۴۸	۲-۲-۲-۲. احادیث ائمه معصومین (ع)
۱۴۹	۱-۲-۲-۲-۲. بلوغ جنسی و تحقق احتلام
۱۴۹	۲-۲-۲-۲-۲. بلوغ سنی
۱۵۱	۳. لزوم احراز رشد در مسئولیت کیفری دختران
۱۵۱	۱-۳. مفهوم رشد و بررسی ملازمه آن با بلوغ
۱۵۲	۱-۱-۳. بررسی واژه رشد
۱۵۳	۱-۱-۱-۳. رشد در امور حقوقی
۱۵۴	۲-۱-۱-۳. رشد در امور جزایی
۱۵۵	۲-۱-۳. ملازمه بلوغ با رشد
۱۵۷	۲-۳. ادله لزوم احراز رشد در مسئولیت کیفری
۱۵۸	۱-۲-۳. تنقیح مناط و قیاس اولویت
۱۵۸	۱-۱-۲-۳. ضرورت وجود تشخیص در قصد مجرمانه
۱۶۰	۲-۱-۲-۳. اهمیت دماء و نفوس
۱۶۲	۲-۲-۳. ملاحظه اهداف شارع از اعمال کیفر

۱۶۳	۳-۲-۳. وجود عبارات مشعر بر لزوم احراز رشد در آیات و روایات
۱۶۳	۳-۲-۳-۱. بلوغ اشد
۱۶۴	۳-۲-۳-۲. واژه ادراک
۱۶۵	۳-۲-۳-۳. معنوه
۱۶۷	بخش دوم: قصاص
۱۶۷	مبحث اول: تأملی بر نابرابری زن و مرد در اجرای حکم قصاص نفس
۱۶۸	گفتار اول: حکم قصاص در قانون مجازات ایران و فقه اسلامی
۱۶۸	۱. قانون مجازات اسلامی ایران
۱۶۸	گفتار دوم: فقه امامیه
۱۶۹	گفتار سوم: فقه اهل سنت
۱۶۹	گفتار چهارم: مبنای حکم در قرآن و سنت
۱۶۹	۱. قرآن
۱۷۱	۱-۱. تحلیل حکم قرآن در مورد قصاص زن و مرد
۱۷۴	۲-۱. مفهوم صحیح آیه ۱۷۹ سوره بقره
۱۷۵	۲. مبنای روایی
۱۷۸	مبحث دوم: عدم تناسب قصاص عضو بین زن و مرد
۱۷۸	۱. دیدگاه فقها
۱۸۰	۲. روایات
۱۸۱	صحیحۃ حلبی
۱۸۱	صحیحۃ ابی بصیر
۱۸۱	موثقه ابن ابی یعفور
۱۸۱	صحیحۃ جمیل بن دراج
۱۸۲	صحیحۃ حلبی
۱۸۴	مبحث سوم:
۱۸۴	قصاص زن حامله
۱۸۶	بخش سوم: دیات
۱۸۶	مبحث اول: تأملی بر تبعیض آمیز بودن میزان دیه زنان نسبت به دیه مردان
۱۸۶	گفتار اول: میزان دیه در قانون مجازات اسلامی
۱۸۸	گفتار دوم: مبانی حکم دیه
۱۸۹	۱. میزان دیه زن مسلمان در کلمات فقیهان
۱۹۰	۲. تساوی دیه زن و مرد از نظر برخی از فقهای معاصر

۱۹۱	..... نظرات مختلف فقهاء در مورد ديه اعضا
۱۹۳	..... نظر فقهای اهل سنت در مورد ديه اعضا
۱۹۳	..... گفتار سوم: مبانی فقهی حکم نصف بودن ديه زن
۱۹۴	..... ۱. حکم ديه در قرآن
۱۹۵	..... ۲. وضع ديه در روایات
۱۹۵	..... ۱-۲. ديه قتل بر طبق روایات
۲۰۰	..... ۲-۲. حکم ديه اعضای زن و مرد در روایات
۲۰۵	..... ۳. توجیهاات عقلی و منطقی
۲۰۵	..... ۱-۳. پایین تر بودن ارزش زن نسبت به مرد
۲۰۷	..... ۲-۳. پائین تر بودن نقش زن در وضعیت اقتصادی
۲۰۹	..... مبحث دوم: عدم تناسب میزان ديه اعضا زن و مرد
۲۰۹	..... ۱. ديه موی سر زن
۲۱۰	..... ۲. ازاله بکارت
۲۱۳	..... ۳. از بین رفتن قدرت تولید مثل و بارداری
۲۱۳	..... ۴. قطع آلت زن
۲۱۴	..... ۵. افضاء
۲۱۵	..... مبحث سوم: زن جزو عاقله نیست
۲۱۷	..... بخش چهارم: تعزیرات
۲۱۸	..... مبحث اول: جرائم خلاف عفت
۲۱۸	..... ۱. ماده ۲۰۸ ق.م.ع
۲۱۹	..... ۲. ماده ۲۱۳ ق.م.ع اصلاحی مصوب ۱۳۱۳/۱۲/۲۸
۲۲۱	..... مبحث دوم: جرائمی که ازدواج در آن، عامل یا هدف است
۲۲۱	..... ۱. قانون راجع به انکار زوجیت مصوب ۱۳۱۱ شمسی
۲۲۱	..... ۲. ماده ۲۰۹ اصلاحی ۱۳۱۲ قانون مجازات عمومی
۲۲۴	..... مبحث سوم: سایر جرائم
۲۲۴	..... ۱. حمایت کیفری از زنان در زمینه ترک انفاق
۲۲۷	..... ۲. قانون طرز جلوگیری از بیماریهای آمیزشی و بیماریهای واگیردار مصوب ۱۳۲۰
۲۲۸	..... ۳. اهانت به بانوان در اماکن عمومی

فصل چهارم: حمایت کیفری از زنان در باب ادای شهادت

۲۳۱	بخش اول: بررسی ارزش شهادت زن
۲۳۲	۱. در پاره‌ای از موارد شهادت زنان به هیچ روی پذیرفته نیست
۲۳۳	۲. در برخی موارد، شهادت زنان به ضمیمه شهادت مردان پذیرفته است
۲۳۶	مبحث اول: شهادت؛ حق یا تکلیف؟
۲۳۸	مبحث دوم: پذیرش شهادت زن در حقوق الناس
۲۳۸	۱. آیات قرآن کریم
۲۴۵	۲. روایات
۲۴۸	مبحث سوم: ارزش شهادت زن در حدود
۲۴۸	۱. ادله‌ای که اجمالاً بر پذیرش شهادت زن در زنا دلالت می‌کند:
۲۵۲	۲. ادله‌ای که بر عدم اعتبار شهادت زن منفرداً و منضماً در بقیه حدود (غیر از زنا) دلالت
۲۵۲	۱-۲. مساحقه (هم جنس بازی زنان)
۲۵۳	۲-۲. لواط
۲۵۴	۳. ضمیمه کردن دو روایت به یکدیگر
۲۵۵	۴. سایر حدود (قوادی - قذف - شرب - خمر - محاربه و افساد فی الارض)
۲۵۹	مبحث چهارم: شهادت زنان در قصاص و دیات
۲۵۹	۱. بیان دیدگاه‌ها
۲۶۱	۲. بررسی مستندات دیدگاه‌های چهارگانه
۲۶۱	۱-۲. قول به عدم حجیت
۲۶۲	۲-۲. قول به حجیت مطلق شهادت زنان در قصاص و دیات
۲۶۳	۳-۲. قول به تفصیل بین دیه و قصاص
۲۶۳	۴-۲. قول به تفصیل بین صورت انضمام و انفراد
۲۶۷	گفتار اول: تأسیس اصل
۲۶۷	۱. اصل عدم پذیرش شهادت زنان
۲۶۸	۲. تفصیل بین دعاوی مربوط به حق الله و حق الناس
۲۶۸	۳. اصل پذیرش شهادت زنان
۲۷۱	نتیجه‌گیری و پیشنهاد اصلاحی
۲۷۴	فهرست منابع و مأخذ

۲۷۴	.....	الف) منابع فارسی
۲۷۷	.....	ب) منابع عربی
۲۸۳	.....	ج) نشریات
۲۸۴	.....	د) پایان نامه ها
۲۸۴	.....	و) منابع فرانسوی
۲۸۴	.....	ز) مجموعه قوانین و مقررات
۲۸۵	.....	ه) اینترنت

مقدمه

تردیدی نیست که زنان، در طول تاریخ از موقعیت مطلوب و شأن بالایی برخوردار نبوده و غالباً مورد بی‌مهری و ظلم و ستم واقع می‌شدند، اما با رشد روزافزون آگاهی‌های بشر و پیشرفت سریع علوم انسانی و اجتماعی، این پرسش مطرح شد که جایگاه واقعی زنان در جامعه و خانواده کدام است و چگونه می‌توان حقوق از دست رفته زنان را استیفا کرد.

در این راستا به یقین می‌توان گفت که ادیان الهی به ویژه دین خاتم، بیش از همه به احیای شخصیت والای زن همت گماشته‌اند و خداوند متعال بهترین راه را برای سعادت و رستگاری بشر اعم از زن و مرد فراروی آنان گشوده است. معارف و الگوهای حیات‌بخش اسلام اگر چه در مسیر احیای شخصیت و جایگاه زنان تأثیرات زیادی داشته و دارد، ولی بسیاری از حقایق در پس ابرهای جهل و خرافه پنهان مانده و جامعه زنان هنوز نتوانسته‌اند آن چنان که باید از میوه‌های شیرین فرهنگ دینی بهره‌مند گردند. از طرف دیگر فرهنگ غرب با تسلط بر امکانات مادی و مراکز ارتباطی و اطلاعاتی سعی در تحمیل الگوی ناقص خویش بر ملت‌های جهان دارد. آنان که هنوز از سودمندی دستاوردهای خویش مطمئن نیستند و از درون دیار چالش‌های عمیق و فراگیر شده‌اند، به تهاجم فرهنگی بر علیه کشورهای دیگر دست زده‌اند. از این رو ضروری است در دورانی که به «جاهلیت مدرن» موسوم گشته است، با مطالعه دقیق و موشکافانه جایگاه حقوقی زن در اسلام، گامی هر چند کوچک در جهت پیشبرد اهداف عالی اسلام برداشته شود.

اصولاً کارکرد حقوق کیفری حمایت از ارزشهای شناخته شده جامعه است. از آنجایی که بانوان نیمی از پیکره جامعه را تشکیل می‌دهند. لکن برای پاک و سالم سازی جامعه معمولاً قوانین حمایت‌های ویژه‌ای را نسبت به زنان مقرر می‌کنند. این تحقیق در رابطه با حقوق کیفری زنان است. در قانون حمایت‌هایی از زنان مشاهده می‌شود، که به صورت گوناگون نمود پیدا کرده، که

گاهی این حمایت‌ها به صورت تأخیر در اجرای حکم مجازات نمود پیدا کرده است. که در این مورد می‌توان به تأخیر اجرای حکم قصاص نسبت به زن حامله یا اجرای حدود نسبت به زن مستحاضه و نفاس اشاره کرد.

گاهی نیز این حمایت‌ها موجب تخفیف مجازات نسبت زنان در مقایسه با مجازات مردان شده است به عنوان نمونه می‌توان به جرم همجنس بازی اشاره کرد که در نوع مردانه آن یعنی (لواط) مجازات فاعل و مفعول قتل است ولی در نوع زنانه آن یعنی (مساحقه) تنها مجازات فاعل و مفعول یکصد تازیانه می‌باشد. گاهی نیز این حمایت‌ها موجب معافیت از مسئولیت کیفری نسبت به زنان شده است مثلاً در جرایم خطای محض که عاقله مسئول پرداخت دیه است، زن به هیچ عنوان عاقله محسوب نمی‌شود و مسئولیتی در قبال پرداخت دیه ندارد. البته با تمام این حمایت که از حقوق زنان شده نواقص و کمبودهایی نیز در قوانین کیفری ما به چشم می‌خورد که باعث سواستفاده کردن و تبعیض‌آمیز بودن برخی قوانین به طور مثال نصف بودن دیه زن نسبت به دیه مرد، نصف بودن ارزش شهادت زنان نسبت به مردان، تفاوت و اجرای حکم قصاص در مورد زن و مرد سبب شد، با بررسی ابعاد گوناگون قوانین کیفری ایران در زمینه حقوق زنان به نفع بودن یا به ضرر بودن این قوانین مشخص و راهکارهایی نیز بر این زمینه جهت اصلاح قوانین مطرح گردد.

۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

ارائه تصویر غیر واقعی و تبعیض‌آمیز از قوانین اسلامی که منتقدان را به محکوم کردن اسلام، برابری جنسی را می‌دارد و وجه اسلام ناب محمدی را تیره و تار جلوه می‌دهد و جهانیان را به آن بد بین می‌نماید. نگارنده را بر آن داشت تا موضوع پژوهش خود را در این حیطه استوار نماید و قوانین موجود در این زمینه را مورد بحث و بررسی قرار داده؛ با روشن شدن حقانیت دین مبین اسلام و تبعیض‌آمیز نبودن این قوانین در زمینه حقوق زنان مشخص شود البته خلأهایی نیز وجود دارد که سعی شده با ارائه راه کارهای مناسب و مفید گامی هر چند کوچک در زمینه پیشرفت حقوق زنان برداشته شود.

۲. سؤال‌های تحقیق

الف) حقوق کیفری ایران چه حمایت‌هایی از حقوق زنان به عمل آورده است؟

ب) کمبودهای حقوق کیفری ایران در ارتباط با حقوق زنان کدامند؟

۳. فرضیه‌های تحقیق

۱. در زمینه قوانین جزایی داخلی اقداماتی در جهت حمایت از زنان به عمل آمده است که از آن جمله می‌توان به تأخیر مجازات قصاص زن حامله یا زن مستحاضه و نساء، معافیت از تحمل دیه در جرایم خطای محض، حمایت کیفری از زنان در صورت ترک نفقه و حمایت کیفری از زنان در باب ادای شهادت و غیره اشاره کرد.

۲. در قوانین جزایی داخلی کمبودهایی نیز در زمینه حقوق زنان وجود دارد که از آن جمله می‌توان به عدم تناسب سن مسئولیت کیفری بانوان با واقعیت، نابرابری زن و مرد در اجرای حکم قصاص نفس و قصاص عضو، تبعیض در میزان دیه زنان نسبت به مردان اشاره کرد.

۴. پیشینه‌ی تحقیق

با بررسی‌های به عمل آمده حاصل گردید که هر چند در زمینه حقوق زنان تحقیقات گسترده‌ای انجام گرفته و کتاب‌ها و مقالات متعددی نگاشته شده است. اما تاکنون به طور مستقل و جامع تحت همین عنوان تحقیقی جامع انجام نگرفته است. البته شایان ذکر است که متذکر شوم که تحقیقات و پایان‌نامه و کتاب‌های متعددی در زمینه حقوق زنان نگاشته شده است که از آن جمله در زمینه پایان‌نامه‌ها می‌توان به (حمایت از حقوق زنان در اسناد بین‌المللی و حقوق داخلی) تألیف آذر عبدی (جایگاه زن در حقوق کیفری ایران و فقه عامه) تألیف فریبرز اسدی تاجانی و غیره اشاره کرد و از بین کتب نیز می‌توان به (بازپژوهی حقوق زن) تألیف ناصر قربان‌نیا، (مباحثی از حقوق زنان) تألیف حسین مهرپور، (نظام حقوق زن در اسلام) تألیف شهید مطهری و غیره اشاره کرد.

۵. روش تحقیق

روشی که در این تحقیق اتخاذ شده است، روش بررسی و مطالعه اکتشافی و ارائه راه‌حل‌هایی در این زمینه می‌باشد. در نوشتن این تحقیق سعی شده با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی ابتدا به توصیف قوانین کیفری و سپس با تحلیل آنها با توجه به منابع فقهی پرداخته شود.

فصل اول:

کلیات